

Közel-Nyugati Levél

TÁJIDEGEN

Igen, az lettem én, méghozzá hirtelen és majd' minden tájon. Gyorsan fogy a levegő, szorul a gallér. Az a néhány deka, amit az utóbbi években felszedtem, aligha magyarázza mind gyakoribb szociális légszomjám. Hisz, közel a hatvan-hathoz (rút *sixty six*), akárki megirigyelhetne. Lassan harminc éve a hétből négy-öt napot Bécsben töltök, ez sok mindent megmagyaráz. Állítólag errefelé lassabban mélyülnek a barázdák. A maradék két-három napon sem kell agyonhajszolnom magam. Többnyire nekem kedves elfoglaltságokat úzók Pesten: tanítás, könyvtár, tudományos fontoskodások, csevej a barátokkal. A Rózsadombi Bányász szombati meccsein futja, pontosabban vánszorogja még egy-két cselre, s – minek tagadnám – meg-megfordulok még (vigyázat, szexista kifejezés következik) egy-egy kacéran libbenő szoknya után. Öröm az örömben: deréktáji sajtós képében napokig elkísér e kíváncsi mozdulat.

Ennél azonban jobban nyugtalanítanak a mondataimban szaporodó „még”-ek. Kár titkolni, már egy ideje visszaszámlállok. Mint az amerikai viccben a huszonnyolcadik emeletről leszédülő ember, aki a hatodik előtt elshunva így bízattja magát: *so far, so good*. Még nem tartok ott (nicsak, megint egy „még”), hogy boldogan járjak temetésekre, hálát adva az elhunytak, hogy elem állt a sorban. Elkezdtem azonban gondolatban lajstromozni, miről késtem le már örökre. Ezért a „már” szócskát is meggyűlöltem, akár a „sohát”, no meg természetesen az „időset”, az „öreget”, a „meglettet”, a „korosat”, az „aggot” és a „vént”, hát még a „nyuggert”. A „szépkorú”-tól és az „öregecskedő”-től meg egyenesen öklendezni volna kedvem.

Mostanában azzal vigasztalom magam, hogy

Kellér Dezsőnek mégsem volt igaza. Az idős kor-nak igenis van egy, nem is akármilyen előnye: mindazokat a szörnyűségeket, melyekért gyermekeimet szoktam titokban sajnálni, személyesen talán már nem kell átélnem. Hogy a Nyugatnak tényleg bealkonyul, miközben térségünkben csernobilok szikráznak fel, és etnikailag pazar választékú pogromok indulnak; hogy az ISIS kalifának kiáltja ki Donald Trumpot; hogy az észak-koreai diktátor unokája rátenyerel az indítógombra; hogy fejünkre aszteroidák hullanak és túlhevült bolygónkat rezisztens baktériumok lepik el; valamint hogy klónok és robotok kegyeiért küzd majd az emberiség. Igaz, nekem már az is sok lenne, ha a bécsi vagy a pesti parlament előtt posztoló kínai rendőrtől kéne tudakolnom, hogy vajon az általa őrzött épületben vasárnap is üzemel-e a nagy népi cenzúrahivatal. Nem a levegőbe beszélek, pekinger kollégámat nemrég idézte be a szerv kettős váddal: 1. jegyzetelni merészelt a levéltárban; 2. az egyetemi párttitkárt kihagyta közös kutatásunkból. Ehhez fogható rémálmodom, hogy még vénségemre is a turulban született zsarnokot kell hallgatnom, amint ünnepi beszédet mond a hadkötelezettség visszaállításának és a teljes abortusztilalom elrendelésének húszéves jubileumán. Előtte, mint megszokott, a Hősök terén üdvözli uránbátyámat a Vlagyimir-napi katonai parádén. Az viszont megnyugtató, hogy levéltár és kutatás addigra már nem lesz.

Halandó

Az élet nagy paradoxona – mondotta egykor a görög bölcselő, Szilakosz Attilautisz –, hogy az

ember akkor kezd a jövővel foglalkozni, amikor már alig maradt neki valami belőle. A kora se jut eszébe – fűzte hozzá – elég korán, kivéve, ha koravén (mert konyított valamicskét a szóbüvészet-hez is). Szégyellem, de én is *age-*, jobban mondva *ageism*-érzékeny lettem. Olyannyira, hogy az „ag-gista” diszkriminációból még a pozitívát se kedvelem. Eltartott egy darabig, míg Bécsben megvettem első *Seniorenfahrchein*-emet a villamosszon, illetve jegy nélkül szálltam fel a BKV járataira Pesten. Máig nem számolgotom, mekkora nyugdíj vár, amikor majd elküldenek „jól megérdemelt pihenésemet” tölteni, és nem figyelek ifjabb kollégáim nehezen félreérthető jelzéseire sem arról, hogy miért terpeszkedem még mindig a helyükön. Homokba a fej, hátha mégse jön egyhamar az altájon billentés. Csak nem a „hátha” lett a kedvenc magyar szavam? Majd írok Kosztolányinak. Úgyis épp lopni készülök tőle: nyájas olvasó, fogadd tőlem szeretettel egy jól szituált szegény kisgyermek panaszait.

Nagynéném, nem azért mondom, de Ilonának hívták, bezzeg szembe tudott nézni a sorssal. Már harminc évvel a halála előtt, úgy ötven körül, így válaszolt, amikor megkérdeztem, miért nem cserélteti ki az SZTK-szemüvegét, ha folyton arról panaszkodik, hogy rosszul lát vele: „Nick drágám, erre a kis időre?” Számos hímnemű kortársam alig várta, hogy elérje a nyugdíjkorhatárt, amikor is büszkén jelezheti a világnak: neki bizony befellegzett. Azóta kifejezetten imádják, midőn családtagjaik és más beosztottaik „az öreg”-nek szólítják, unokái lenagyapózzák és az ifjú hölgyek „csókolom”-mal viszonzják, az ő „csókolom”-ját. Nekem viszont végtelen hiúságomban fülig ér a szám, ha véletlenül letegeznek a boltban („húzol a p...ba, nyuggerkém!”). Igaz, diákjaim szertartásosan önzöm, pedig már unokáim lehetnének. Még csak az kéne, hogy ijedt negéddel törleszkedjem hozzájuk. Remélem, örökre kimarad életemből az a leereszkedő gesztus, mellyel a magas tudományokban megvénült mester zsenge, de tehetséges tanítványát magához emeli: „mától tegezhet, fiam”. „Mától tegezhet, lányom” – ezt még izlelgetnem kell.

Mint említettem, Bécsben talán kevésbé elkésztető az öregedés. Jóval több a fess, kiegyensúlyozott, sőt vidám ember az élemedett korúak között. Hogy is van ez? Én élemedek, te

élemedsz, ő élemedik? No, tessék, az osztrák handóknak még ilyen gondjaik sincsenek. Kitálalták maguknak a titokzatos *senior*-t a sík-unalmas *alt* helyett, s mint ilyenek hajókáznak az óceánokon, szökellnek zergeként az Alpok bércein, egyszóval született futuristák: mernek veszélyesen élni. Sopronból hazajövet még a foguk fehérjét is kimutatják. Főleg a városi középosztály tagjairól beszélek, de ideértem annak széles alsó rétegeit is. A hölgyek a hetvenen túl is kerülnek a drappot és a szürkét, az urak pedig nem félnek rövidnadrágban rollerezni Bécs belvárosában. Vagy fordítva. Büszké a korukra, és ahelyett, hogy ölbe tett kézzel várnák a kaszást, „szürke párdúc-ként” néznek szembe vele. Bezzeg..., no de legyen elég a magyaros szenvedésből! Szélmalomharc a biológiával, deréktáj, altáj, Tiensan – ünnepélyesen kijelentem, növekvő tájidegenségemet nem előrehaladó koromból eredeztetem. Az csak ront rajta. Sorolom az okokat, csak tudjam abbahagyni.

Mátyás hangja

Izmosodó tórslusszpánikomat semmi sem magyarázza inkább, mint hogy egyre-másra csukják be a kapukat előttem. Sőt rám. Itt van mindjárt szülőföldemé. Bécsből hazaindulva egyelőre szabad a bejárás, csak épp elvették a kedvem tőle. Ahonnan temérdek jó ember kimegy, oda egyre kevésbé szívderítő érzés bemenni. Együtt szomorkodni-acsarkodni az otthonmaradottakkal? Tétlenül nézni, ahogy maradék hazai játékaimat is elveszik, ráadásul számos kollégám/barátom vállrándító együttműködése közepette? Albert Hirschman kedvenc triádját alkalmazva, *voice* alig hallható, a *loyalty* ugyan nagyrészt passzív, de mindent elborít, marad hát az *exit*, az én nemzedékemben jobbára belső emigráció formájában.

Pár éve néhányan tanszéket alapítottunk az egyik fővárosi egyetemen. Többségünket se '89 előtt, se azután nem engedték a Közgázon tanítani, vagy kis idő múlva udvariatlanul kitessékelték onnan. Ezen az egyetemen azonban nemcsak megtűrték bennünket, hanem kifejezetten támogattak is. Már kezdtem gyanakodni, de sikerült megnyugtatom magam: miért pünkt a közgazdaságtanban ne késhetne húsz évet a rendszerváltás? Pontosabban, rendszerváltásocska, hiszen a Közgázon néhány tanszék kivételével maradt

minden az ősrégiben. Mi olyan szakot álmodtunk, amely nem majmolja egy harmadrangú amerikai egyetem sivár, biznissz-külsős tanmenetét, de képes elfogadható minőségben közvetíteni az éppeni „nagy elmélet” logikáját és hangulatát, sőt, a ma még kicsi némely ígéretes ötletét is. Eközben azonban nem feledkeznek meg Közép-Európa kulturális hagyományairól sem. Neked magyarázom, nyájas olvasó: történelmi érzékenység, multidiszciplinaritás, önirónia és egyéb haszontalanságok. Húsz-harminc diákot terveztünk összeereszteni sok olyan tanárral, aki ugyan kevesebbet, viszont mást is tud, mint a közgazdaságtan világbajnokai, továbbá éhbérért is hajlandó megszakadni.

Céhet akartunk, nem nagyüzemet. Sötét középkor! Ehhez az avított krédóhoz meglepetésünkre a nemzetközi tudós társadalom jó néhány prominense – köztük két Nobel-díjas – adta a nevét, amikor csatlakozott a tanszék tanácsadó testületéhez (ez egyébként közvetlen támogatóinkon kívül a kutyát sem érdekelte). Jőmagunk vagy két éven át révülten csiszolgattuk a sillabuszokat, ám fabatkát se ért volna minden igyekezetünk, ha egyetemi pártfogóink nem elégtik ki mesterien mindazon ajtónállók igényeit (decensnek tűnő professzoroktól a hallgatói képviselő haramiái-ig), akik szorgalmasan görgették az akadályokat a tanszék létrejötté elé, és ugyanazzal a mozdulattal mindjárt a markukat is tartották.

Egyszer aztán csodának csodájára megjelentek a diákok is, eszesnél is esesebb gyerekek, messze nem csak pestiek és nem elsősorban az elit csemetéi. Alaposan megkínóztuk őket (ők is minket): ugyanazokból a tankönyvekből tanultak, mint kortársaik a világ legjobb egyetemein; a kötelező közgazdasági irodalom jórészt angolul olvasták, de közben sok olyan történelmi, filozófiai, szociológiai, jogi és pszichológiai kurzus közül is választhattak, melyek ugyanezeneken az egyetemeken már kiszorultak a tanrendből. A letehetségebbek közülük sorra nyerték a tanulmányi versenyeket itthon, majd gond nélkül folytatták tanulmányaikat a művelt Nyugaton. A pályázati pénzek is szépen csörgedeztek tanárra, tananyag-fejlesztésre, ösztöndíjakra. Egészen addig tartott a csoda, amíg...

Amíg a zsarnoknak eszébe nem jutott, hogy országában túl sokan jelentkeznek közgazdászoknak,

méregdrága a képzésük (naná, az a temérdek vegyszer és műszer, amit használunk, meg az a sok boncolás), és – nem mellesleg – milyen szép nagy műemléképületben terpeszkedik a Duna partján a hajdanán Marxról elnevezett közgazdasági egyetem. Miközben így töprengett hű kamarása, egyszersmind jobbkeze, azt susogta a fülébe, mily felháborító, hogy nincs olyan mértékadó ökonómus a Kárpát-medencében, aki ne kacarászna gúnyosan, amikor közös találmányukról, az unortodox tündérmeséről hall. Hogy lehet az, hogy az egykori vámház még mindig a vörösök kezén van?! – gurult méregbe a zsarnok. Ez botrány, sőt, ugribugri! Hogyan is hívták azelőtt a Fővám teret? No persze, Dimitrovnak. Mi lenne, ha a bolgár terrorista (hát az, aki egykor lángba borította a Reichstagot) neve alatt futna a kommunista gyökerű neoliberais összeesküvés, melyet éberem leleplezünk majd? – töprengett, és néhány bértollnokát azonmód ráeresztette e hálás hipotézisre, hadd csócsálják. A „Dimitrov-téri fiúk” kifejezés a *Chicago Boys* mintájára már régóta készen állt, a „vám” szót ízelgetve azonban újabb hasznos ötlete támadt. Vám – sarc – dézsma – adó – váltságdíj, megvan: legalább fizessen, aki – bár mi vettük fel – ellenünk tanul. Hű kamarása ekkor ismét közel hajolt ura füléhez: ő tudna egy helyet a világ közepén, mondjuk a barackillatú Kecskeméten, ahol leszámolhatnának az ortodox tévtanokkal, és még tandíjat is szedhetnének érte. No meg építkezni is lehetne egy jókorát. Ő véletlenül ismer néhány alapítványi vezetőt, aki szívesen megspendírozná az első lépéseket. *Simplicity* alapon persze.

Oszt repült a nehéz kő. A Közgáz volt a célpont, de minket is fejbe kólintott. Minket, akiket éppenséggel a Közgáz provincializmusa (egyebek között Chicagótól mért fényévnnyi távolsága) taszajtott a felsőoktatásba. És megesett a feneség, hogy a Fazekasban a felvételi beszélgetés során a 17 megjelent gyerekből 16 vallotta be bűnbánó arccal, hogy noha eredetileg hozzánk jelentkezett, mégis úgy döntött, inkább egy – ingyenes – külföldi egyetemet választ magának. Bizony ám, hogy választ, mert a Nyugatról szalajtott ravasz toborzók név szerint ismerték az érettségizők krémjét szerte a hazában, és versengtek az okos diákokért. Aztán nemcsak az éles elméjű gyerekek kezdtek eltűnedezni, hanem hipp-hopp elapadtak a külső támogatások is. A Nemzeti Bank például egyik napról a másikra felmondta a tan-

székünkön létesített *chair* dotálását. Közben jött a létszámkorlátozás és egyéb megszorítások, velük pedig a fizető-, de nem tanulóképes hallgatók egész serege, és kisvártatva megérkezett a kormányba bekötött kancellár is, hogy izmosítsa az egyetemi autonómiát. Ha volt „üzleti modelünk”, az pillanatok alatt összeomlott. Rá se rántok. Erre a kis időre?

Sose legyen ilyen gyorsan igazam. Amikor a tananyagot terveztük, én erőltettem, hogy a közép-európai hagyományok sorában alaposan ismertessük meg diákjainkat a létezett szocializmus dicső történetével. „Egyszer még jól jön” alapon. Hát... Ejtőernyős komisszárok még nem huppannak a tanszék nem létező foteljeibe, ellenben szilárdul a közöny, lopakodik az öncenzúra. Néhányunk még járhatja a száját, de unja magát hallgatni. A legutóbbi tanársztrájk idején mindössze páran szomorkodtak az egyetem épülete előtt. Eközben a Közgáz „vörös” szenátusa ellenszavazat nélkül, vígan rektorral ütötte a zsarnok – konzervatívizmusával hencegő – tanácsadóját, s lassacskán a jobbkez szervezte tanfolyamokon, illetve a Közgáz általa kistaffírozott tanszékein „van az a pénz...” jeligré megjelentek a tehetségesebb átállók is. Biztosan jól mutat a modern mikro-ökonomia Laura nővér domonkos-rendi szerzetesnő erkölcsnemesítő gondolatfutamai mellett, aki ugyanott az ún. „keresztény közgazdaságtan” szerez híveket. Jóllehet az Akadémián néhány tucat tudós (titkos szavazást követően) nyíltan nehezményezte, hogy a közgazdasági oktatásba minőségi garanciák nélkül beözönlő hatalmas összegek torzítják a versenyt, és kizárólag „egyfajta közgazdasági nézetrendszer” terjesztését szolgálják, ám arról nem ejtettek szót, mi is az a hagymázás ökonómiai doktrína, mely számára pár esztendeje egyre meredekebben lejt a pálya. Ők elegánsan megelégedtek az „egyfajtaival”: tudjuk, amit tudunk, de testületileg nem ítélkezünk szakmai irányzat és minőség dolgában (és – teszük hozzá négy szemközt – egyébként sem biztos, hogy hagymáz-kritikára is összejött volna a többség). A tanulmány, mely bizonyítaná, hogy a hű kamarás mekkora egy nímand, amikor épp nem szélhámost, hanem lángészt alakít, még szerzőjére vár.

Szerénytelenség nélkül állíthatom, hogy én vagyok az egyetlen szerencsétlen a honban (őt is beleértve), aki minden egyes könyvszerzéségtől cettig elolvasta. A legutolsó – színes-szélesvásznú, vagy két kilót nyom, hisz súlyos papírra

vetette a szerző – véletlenül a lábamra ejtettem. Maradandó nyomot hagyott – rajtam. „Egyensúly és növekedés” áll a borítóján. Ilyen címmel kizárólag az igen-nagyon nagyok mernek könyvet írni. Azok viszont tudnak angolul, a legjobb folyóiratokban publikálva teszik ki magukat hosszú évtizedeken át a szakmai kritikának, és különbséget tudnak tenni egy matematikai és egy hajómódel között. Nem érik be az Akarattya diadalával.

Sokáig tologattam a túlsúlyos opuszt ide-oda az asztalomon, végül mégiscsak írtam róla valamit. *Sine ira et studio*. Harag és elfogultság tényleg nem volt bennem. Gyomortáji idegenség annál több. Holott jó előre eldöntöttem, nem foglalkozom azzal, hogy a szerző hányszor fizettette meg műve kiadását a magyar adózókkal, és avval sem, hogyan kívánja azt leendő egyeteme bibliájává tenni. Megfogadtam, hogy az sem érdekel majd, hogyan fűszerezi közgazdasági közhelyeit észveszejtő logikai hibákkal, és mi módon csomagolja mindent önünneplő ignoranciába. Tudtam, mit várhatok. Könyvét olvasva nem is rá figyeltem, hanem arra, vajon a sorok közül kihallom-e ismert távoli rokona, Mátyás hangját a múlt század harmincas éveiből. Neki sem a virtigli nyilas eszmevilágára voltam kíváncsi, hanem arra, miként idealizálta anno az „irányított tervgazdaságot” és a „munkaállamot”, illetve arra, hogyan élt tovább e fogalmak néhány eleme négy évtized múltán a mérsékelt szocialista reformgondolkodásban, igen, a mérsékeltben és szocialistában, ahonnan hősünk mai ötleteinek nagy részét szerezte. Még a szellemi közvetítőkre is sikerült rálelnem. Elégedetten dőltem hátra. Majd rohantam tisztálkodni.

Hanem a lyuk

Rám záródó kapuk? Folytatom. Névadó falum határátkelőjén már rég leszerelték a sorompót. Lassan megszűnt az obligát gyomorgörcs is, egyenruha sehol a közelben, az ember már kezdte egyedül érezni magát. Néhány hete nem panaszkodhatom a magányra. Bécs felé menet sorakozunk autóinkkal megint, fegyelmezetten a sorompó hűlt helyén. Engem, fehérbőrű ápoltnak (akarom mondani, ápoltnak tűnő fehérbőrű egyed) simán átinteget az osztrák határőr, viszont aki csak egy kicsit is kreolabb vagy rendezetlenebb állagú nálam, az biztos számíthat arra, hogy megállítják és átvizsgálják. Dafke nem mondok le a napozás-

ról! És – ezt Péter cárnak üzenem – a szakállamhoz is ragaszkodom. Még ha csak a *Grenzpolizist* folyamodna, mint mondják, etnikai és szociális profilalkotáshoz, de ezt teszi mostanában mennyi berezelt polgár egész Európában. És tódul a neki nyugalmat hazudó pártok felé.

Ausztria épp a minap választott hajszal híján olyan elnököt magának, aki az ún. „mínuszbevándorlás” híve, magyarul szívesen hazazavarná az olyan ősmigránsokat is, mint én vagyok. Norbert Hofer a Szabadságpárt (FPÖ) burgenlandi vezéréként, majd Strache mellett a kékek szövetségi alelnökeként éveken át heccelte a népet az EU, az „idegenek” és a velük való „keveredés” (*Vermischung*) ellen. A folyamatos politizálásban, mit tesz isten, elkerülték a magasabb iskolák. A nagynémet gondolat rabjaként, valamint egy posztnáci legényegylet funkcionáriusaként mégis ő volt a párt emberi arca, egy paplanernyős baleset következtében bottal járó, snájdig fiatal ember. A kampány során is igyekezett a jóllakott óvodást alakítani, már amikor nem inszинуált és gyűlölködött, ám egy percig sem titkolta, hogy ha úgy tartja úri kedve, érvényesíteni fogja az osztrák államelnök közép- és alkotmányos jogait, melyekkel a háború óta egyik elődje sem élt (vissza). Alkalmassint felosztatja a parlamentet, elzavarja a kabinetet, és rendeleti kormányzásba fog. Még puccsot sem kell végrehajtania ehhez. Jobb, ha tudod, nyájas olvasó, hogy annak tudatában szavazott most rá az osztrákok fele, hogy esetleg néhány hét múlva Hofer rendkívüli parlamenti választásokat ír ki, majd az azokat előreláthatólag megnyerő főnökét, Strachét bízza meg kormányalakítással. A mostani kormánykoalíció vörös és fekete tagjai egymással versengve zárták ki, hogy – ha a haza sorsa forogna veszélyben – ne lennének készek közös kormányzásra a kékekkel. Mérget veszek arra, hogy forogni fog.

A *Hofburg*-ot a köznyelv egy kicsit talán túl gyorsan *Hoferburg*-ra keresztelte át. Már e közepes szójáték is kedvem szegi. Minden második ember, aki szembejön velem az utcán, őrá szavazott. Elhatároztam, ezentúl csak minden elsőre nézek barátságosan. Túlzok, Bécsben csak a választók durván egyharmada akarta őt. Most ünnepelem Ausztriát azért, mert a Lajtán túl a Hofer-félék nem ötven, hanem nyolcvan százalékos népszerűségnek örvendenek, és Pesten is övék legalább a választók fele? Sajnos nem tehetem, Nickelsdorf kétharmada Hoferre voksolt.

Igen, az egész osztrák vidék az övé. Na jó, inkább a Kelet, mint a Nyugat. Népiek és urbánusok – már irtóra unom. Döntöttem, tiltakozásul megszüntetem az Alpokat.

Én, kérem szépen, éreztem, hogy közeleg a baj, tudniillik Hofer versenytársa egy rokonszenves, halk beszédű, kicsit tétova, ironikus hajlamú, halványzöld közgazdász-professzor volt (Alexander Van der Bellennek hívják, beceneve Szása), akinek arcára van írva, hogy nem szeret ütni-vágni-tiporni. Kilátásba helyezte például, hogy – ha megválasztanák – kezdeményezné saját elnöki jogainak a megnyirbálását. A kampány során végig kitartott amellett, hogy ő alatta Strache nem lehet majd kancellár. Túl van a hetvenen, füstöl, mint egy gyárkémény, de ami még ennél is rosszabb, maga is bevándorló család sarja (szülei észtek voltak, a nagy Szovjetunióból menekültek), és nem szeretné, ha kőbe vésnék, hány menekült is telepedhet le Ausztriában évente. Szavaival: nem híve az „elválasztó orbánizmusnak”.

Múlt nyáron még a szocdemek és a konzervatívok is hasonlóképp beszéltek, de a kuruc szomszéd divatot teremtett. Az osztrák választók pedig, mondván, „ha már xenofóbia, lássuk az eredeti változatot!”, egy vállrándítás se sok, hagyták ott korábbi néppártjaikat. A mind langyosabb ciszlajtán *Willkommenskultur*-hoz képest azonban még mindig rémisztő a transzlajtán „kopjatos le” hidegsége. Ausztria továbbra is tízezreket hajlandó befogadni minden évben, s közben nem várakoztat öreget, gyereket a határainál heteken át, szenttelenül nézve, ahogy azok hóban, sárban gubbasztanak a pusztá földön. Mindössze egy-két rövid szakaszon épít kerítést, már amennyiben a határmenti földek tulajdonosai ehhez hozzájárulnak. A kismartoni katolikus püspök, bizonyos Zsifkovics, nemrég mondott nemet. Ferenc pápára hivatkozott, a keresztényi könyörület parancsára, meg arra, hogy ő is a vasfüggöny árnyékában nőtt fel. Majd hozzátette: nem a kerítés a megoldás, hanem a lyuk rajta. Na hiszen, egy horvát a távoli Eisenstadt-ból, tudjukki az ilyen.

Még egyszer magamnak szögezem a kérdést: ünnepelem Ausztriát? Hát persze! A nép több mint hetven százaléka elment szavazni, és majd kétmillió háromszázezren közülük, feketék, vörösek, zöldek és rózsaszínűek (ez utóbbiak az újliberálisok) egy pillanatra leküzdötték egymás iránti

ellenérzéseiket, és anélkül, hogy pártjaik erre utasították volna őket, Hofer ellen voksoltak, hogy mentsék köztársaságukat. Rengeteg volt köztük a fiatal. A katolikus egyház osztrák feje arra szólította fel híveit, hogy azt a jelöltet támogassák, aki kedveli Európát és segíti a menekülteket. *Hut ab, drága labancaim!*

Uff

Mindazonáltal az elmúlt, közel harminc évben most lehet először igazán tartanivalóm az osztrák politikától. A kékeket leszerelendő, kezdődhet mindaz a jogfosztás, ami óhazámban immár mindennapos, de Ausztriából végső esetben mint idegent, ki is paterolhatnak. Még végsőbben, persze otthonról is. Csak tudnám, melyik a csöbör, és melyik a vödör. Addig is a jövődő bécsi kormányok lefaraghatnak szociális juttatásaimból, korlátozhatják munkavállalásom szabadságát (kivált, ha Magyarország közben megnyeri a „ki lép ki előbb az Unióból” versenyt a Monarchiában), bár nekem már az is sok, ha a Strache–Hofer páros megállás nélkül rontja a levegőt és birizgálja politikai szépérezkemet.

Ha az FPÖ alkalomadtán kormányra kerül, első dolga lesz, akár a magyar zarnoknak volt, hogy elzárja azokat a pénzcsapokat, melyekből az ellenzékhez és szellemi holdudvarához csuroghatna az éltető nedű. Kisvártatva az állami támogatásra is szoruló, ámbátor független tudományos intézetekre, mint ahol én is dolgozom, jár majd rá a rúd. Hozzánk még kék politikus nem tette (tehette) be a lábát. Lassan én leszek az egyetlen az intézetben, aki erre emlékszik, azt viszont nem szeretném megvárni, hogy én maradjak egyszerűen az egyetlen, aki erre büszke is. Akikkel együtt építettük, tágtgattuk kicsiny, liberális szellemi erődtményünket, az utóbbi években mind eltávoztak: ki kórházba, ki (mint az alapító rektor) a temetőbe, ki pedig egyszerűen nem óhajtotta megvárni, hogy merő véletlenségből elküldi annak utóda. Én az utolsó mohikánt játszom. Még be kell fejeznem megkezdett kutatásaimat, nem hagyhatom cserben ifjú munkatársaimat – hajtogatom magamban, dicstelen szerep, tudom, de szegény szüleim nem tanítottak meg csendben, méltósággal lelépni. Nyájas olvasó, ugye tudod, mi a különbség az angol és a zsidó vendég között: az előbbi köszönés nélkül távozik,

az utóbbi pedig távozás nélkül köszön, vagyis még órákig ott fecseg az ajtóban. Én inkább civakodom, utóvédharcok, mutatóujjam állandóan a levegőben: kérem, ezt korábban nem így csináltuk! Fiatalos hévvel ásom saját síromat. Uff!

Tapló, aki vagyok, eleget éltem Kádár alatt, hogy mégis túppontosan érzékeljem a hatalomhoz való alkalmazkodás legapróbb jeleit. Magam is bocsátottam ki akkoriban ilyeneket az első és második nyilvánosság határán egyensúlyozva, de 1989-ben eldöntöttem, a centizetésnek egyszer s mindenkorra vége. Nem hittem volna, hogy egy negyedszázadra rá „ideát” kell majd szembenézniem hasonló kísértéssel. Újabban gyanús kenyéradó gazdák sima beszédű ügynökei szállingóznak bécsi munkahelyem körül. Többnyire a poszt-kommunista régióból érkeznek, de már sarjad a helyi utánpótlás is. Alapvetően látványos, mediatizálható, így politikailag is jól értékesíthető, úgymond-tudományos tevékenységekre kínálnak súlyos százazreket (euróban). Kaptam hát a ragyogó alkalmon, és kidolgoztam műintézetem számára egy hercig kis szabályzatot arról, mifajta pénzekre tilos rávetődni, ha az ember őrizni kívánja szuverenitását és jó hírnevét a tudományokban. Nem volt nehéz dolgom, ugyanis a kutatás és az oktatás nyugati világában bajosan találni ma már olyan intézményt, amely megengedheti magának, hogy ne rendelkezzen hasonló, nyilvános, ún. „adományelfogadási alapelvekkel”. Különösen így van ez, amióta a *London School of Economics*-ra ráégett, hogy Kadhafi ezredes is szponzorálta. Kopiztam és pészteltem, és máris készen állt a dokumentum. Szűzies mosollyal nyújtottam át kollégáimnak. Néhány perc elteltével nem ismertem rá. Azóta siratom grántszilárdságú paragrafusaim némelyikét.

Tisztelt munkatársaim között – félek – nemsokára akad majd olyan, aki – gondosan kerülve a tekintetem – próbálja elmagyarázni nekem, hogy tulajdonképpen, bizonyos szempontból és mindent összevetve miért nem is oly veszélyes beszélgetésbe elegyedni a körülöttünk ólálkodó, félfinom támogató-jelöltekkel vagy azokkal a talán finomakkal, akik szüntelen az elefántcsonttorony káros elitizmusáról papolnak. Azt is biztos hallom majd tőle, hogy néha a jó dolgokért cserében le kell nyelni az embernek néhány kisebb rosszat. Meglehet, az igazsághoz

való keresztülhazudás szükségességéről is szó esik köztünk. Remélem, rémeket látok. Ám ha balsejtelmeim beigazolódnak, akkor én vágom majd be azt a bizonyos kaput, jobban mondva ajtóstul rontok ki a házból. No, ez az öregedés másik nagy előnye, drága Dezsőkém, ha megengeded, hogy így szólítsalak a távolból. Hogy megtehetem. Papám, aki alig volt fiatalabb nálad, így emlékezett arra a derűs napra, amikor a Hazai Fésűsfonóból, ahol tisztviselőként dolgozott, munkaszolgálatra vitték: „az volt a jó az egészben, hogy onnantól nem kellett az irodafőnök viccein nevetnem”.

Nem illik

Valahogy nem megy nekem a csukás, a zárás, a csapkodás, előhossa egyszerre dédelgetett klausztor- és agorafóbiámat, pedig ezt az írást (ezt a műfajt?) is be kéne már fejeztem végre valahára. Ez harmincegyedik közel-nyugati levelem 1989 óta, szép, kerek szám, ilyenkor kell sürgősen abba hagyni. Kivételes szerencsémre a zsarnok a kivégzési listán most jutott el a folyóiratokig. Rájuk küldte a választékos ízlésű magyarművészt, egyenest annak tudós akadémiajából, aki – egészen megsajnáltam, milyen naiv – elfogulatlan pályázati döntéseket ígért. Már fel se szisszentem, ám betévedve kedvenc lapom szerkesztőségébe, ahol hébe-hóba megjelenésre méltatnak, arra lettem figyelmes, hogy barátaim nemhogy felhördültek volna, de rendíthetetlen nyugalommal készültek a szükséges dokumentumok beadására. Nem inkább tiltakozni kéne? – tudakoltam bátortalanul, és igyekeztem lendületes érvekkel megkedveltetni velük a „szép halál” hősi pózát. Elismerem, bizonyítékaim nem voltak vízhatlanok. Ilyen kérdéseket lehetett szembeszegezni velük: „ha az olyanok, mint mi, becsukják a boltot, ki őrzi majd a liberális gondolatot?”; „mi eddig is lemondunk a fizetésünkről, de mi lesz nyomorgó szerzőinkkel?”; „cserben hagynád hű olvasóinkat?”; „amíg nem cenzúráz a kormány, miért ne fogadhatnánk el tőle pénzt, ami egyébként sem az övé?”; „jobb, ha a sajátjaiknak adják?”; „azt hiszed, mellénk áll valaki, ha protestálunk?”; „miért, az MMA nélküli zsűrik talán pártatlanok voltak?”. Bágyadtan konstatáltam, hogy jószerivel egyetlen, erkölcsinek álcázott, esztétikai érvem maradt: ettől az idegentől egyszerűen nem illik (szerényebben: én nem szeretnék) édességet elfogadni.

Szomorúan hagytam el a szerkesztőséget, hogy még szomorúbban értesüljek: az összes rokonszenves folyóirat kivétel nélkül a pályázás mellett döntött. Nemrégiben kapta meg legtöbbjük a hírt: gratulálunk, ön veszített. Most anyázhatnak utólag, de a diadalmas távozásnak fuccs. Az elegánsnak talán még nem. Sebjaj, a Gutenberg-galaxis ügyis a végét járja, irány a Neumann-féle. Nick-nevem már van, de kissé idegen még nekem a virtuális táj. Írok valamit, és nem szagolhatom meg? Ezentúl csak olyan juthat az eszembe, ami nem túri a nyomdafestéket?

Egy holland mohamedán

Merre hát az előre? Talán emlékszel, nyájas olvasó, hogy néhány karácsonnyal ezelőtt egy parkolási nézeteltérés hevében két utcai árus a Délinél azt javasolta emelt hangon, hogy menjek vissza Jaffába. Igaz, még sosem jártam ott, ahogy őseim se minimum három-négy évszázada. Gondoltam, egyszer már tényleg körül kéne nézнем arrafelé. Igazából szerzőné lelkem kapacitált az izraeli látogatásra, aki konferenciára volt hivatalos a mediterrán tengerparton, nem messze a libanoni háttértől. Én két okból sem siettem a Szentföldre. Félttem az időutazástól, attól, hogy az utcán szembejönnek velem pesti rokonaim és barátaim hasonmásai, élők és holtak egyaránt, továbbá az etnicista hajlamú katonai rezsimet se nagyon kedvelem, még ha elvileg demokráciák is. Az elsővel szerencsém volt: nagymamám egy kedves történész nő képében jelent meg, szeretett tanárom alteregója egy étteremben köszönt rám vidáman a szomszéd asztaltól, bátyámat és nagyobbik lányomat pedig naponta többször is felismertem az iskolából kitóduló, megkönnyebbült gyerekek sokaságában. A másik baljós előérzetem sajnos nem csalt.

A kultúrtörténeti ínyencségek (a Siratófaltól a Tel-Aviv-i Bauhaus-túltengésig) vagy a Holttenger környékének lenyűgöző tektonikája ugyanis nem tudták feledtetni, hogy valami nagyon nincs rendben ebben az országban. Ne aggodj, nyájas olvasó, most nem az európai bal- és jobboldal közös palesztinbarát propagandája következik, inkább a kilátástalanság fojtogató érzéséről szeretnék beszámolni, mely azonnal hatalmába kerített. Pontosan attól a pillanattól fogva, amikor a repülőn nem mondták be arabul is a biz-

tonsági előírásokat, vagy amikor Tel-Avivban kiszállva megláttam az első sárga (sic) rendszám-táblát a „megszállt (felszabadított) területekről” érkező lakók autói. Igen, „*the territories*”, ahogy még ottani ballib ismerőseim is becézik a mai Izraelnek több mint a felét, ha a sivatagot nem számítjuk. A „területek”, ahol ők nem szoktak előfordulni, s melyeknek nyelvét alig ismerik. A Holt-tenger partján, mely korábban szintén Jordániához tartozott, egy kibucban foglaltunk szállást, katonák őrizték, magas drótkerítés védte. Házikónk közvetlenül az óvóhely mellett állt. Jócskán a tengerszint alatt, anélkül, hogy barlangba vagy bányába kellett volna leereszkednünk ezért. Kérdeztük a fiatal portást, civilben grafikus, hogy mely város fényeit látjuk pár kilométerre, már Jordániában, a tenger túlsó partján (mintha Szántódon érdeklődtünk volna Füredről). Azt ő sajnos nem tudja – válaszolt lenyűgöző természetességgel –, de úgy emlékszik, apukája már járt arrafelé egyszer. Ugyanott a strandon mosolygós palesztin gyerekek vesznek körül. A lányok tréningruhában fürdenek (női öltöző nincs is), és angolul tudakolják a nevem. Mi vagyunk a „nagy fehér emberek” a vízben, ráadásul szerzőné bikiniben pompázik. Megismerkedem Alival és Mohameddel (már ideje volt), ami annyit tesz, hogy időnként közelünkbe merészkednek, és azt kérdezik, szigorúan felszólító hanghordozással, „*how are you, what's your name!*”. Héberrel nem is kísérleteznek. Valószínűleg nem beszélnek. De honnan tudják, hogy idegenek vagyunk?

A kibucban nagyra nőtt kaktuszok választják el a kis házakat egymástól, a hajdani kollektívizmus nyomait alig őrzi valami. Talán a közös ebédlő, de az kong az ürességtől. Kerítés kerít az egész országban, Jeruzsálem keleti szélén magas betonfal, nem messze tőle a telepek többemeletes lakótömbjei nyomasztják a szemléldőt. Hazagondolva képtelen vagyok eldönteni, melyik a jobb (kevésbé rossz) világ: az, amelyikben kerítés áll ott, ahol korábban lőttek, vagy az, amelyikben előbb-utóbb löni fog az, aki most kerítést állít.

A „területeken” az autópályákat is katonák ellenőrzik, letérni róluk nem ajánlatos, mert jobb esetben kőzápor, rosszabbban némi ólom várja a „történelmi Izraelből” érkezőket. Ahol persze jóval kevesebb a látható katona, kivéve Jeruzsá-

lemben, a rettegés viszont mindenütt ott vibrál a levegőben, kivált, mióta divatba jött a késeles, vagyis az intifáda folytatása más eszközökkel. Engem hál'isten kiokosított egy helybéli ismerősöm: Nick, nincs ok a besza...ra, ha külföldi turistának álcázod magad. Nézelődj ostobán, sétálgass ide-oda lustán, hordj hátizsákot, és feltétlen legyen térkép a kezében. A merénylők az itteni zsidókra utaznak. Megnyugodtam, hisz bután-olalgásban (v.ö. *silly walk*) jó vagyok. Kár, hogy Tel-Avivba érkezésünk másnapján épp egy hasonlóan viselkedő amerikai szurkált halálra (és – ha már arra járt – sebesített meg még vagy tíz másik külföldit) egy palesztin férfi. Mint az újságból megtudtam, már a merénylő is a földön feküdt magatehetetlenül, miután leteperték a rendőrök, amikor a bosszúszomjas járókelők sikoltozni kezdtek: „lőjétek fejbe a gazembert!” Kérdezed, nyájas olvasó, hol történt az eset. Hol másutt, Jaffában, mely ma már Tel-Aviv része. Mi pont egy nappal korábban jártunk ugyanazon a helyen, a régi kikötőben. Alighogy leszállt a gépünk, siettünk oda, amint azt nekem Pesten megparancsolták a derék antiszemiták. Kezemben térképet szorongattam.

Azért sem teszek igazságot, hiszen tudvalevő: minden úgy kezdődött, hogy a másik visszaütött, de hadd gyűlöljem egy kicsit az erőszakot, mint olyat. Tudniillik a szokásosnál is provokatívabbá válok tőle. Nem bírtam jól például, amikor a jeruzsálemi utcán folyton géppisztolycsövek meredtek rám, a fegyveres ujjá előírászerűen a ravaszon, akkor se, ha egy gyönyörű katonalány (*contradictio in adjecto*) vagy egy strandpapucsot viselő csámpás telepes vállán himbálózott az a karabély. Arra vetemedtem, hogy Jeruzsálem óvárosában, látva, hogy minden utcasarkon palesztin suhancokat motoznak, kérdőre vontam egy katonát, igaz, más ügyben. A Templom-hegy felé nyíló városkaput őrizte. Nehezményeztem, hogy nem enged fel az Al Aksza-mecsetbe istentiszteletre, mely – a véres összetűzéseket elkerülendő – kizárólag a híveknek engedélyezett. Kedvenc Kohnviccem járt a fejemben, melyben a főhős őszi ünnepekkor mindenfelét kitalál, hogy bejusson a zsinagógába, de ne kelljen belépődíjat fizetnie. Mikor már az összes füllentése lelepleződik, a templomszolga szelíden megfeddi: Kohn, te ganef, valld be, te imádkozni akarsz.

Engem is gúnyosan mért végig a hadfi. Magát? A mecsetbe? Miért, honnan tudja, hogy nem va-

gyok muzulmán? – évődtem keserűen, abban a hitben, hogy kék szememen kívül simán elmegek arabnak. (Elmenni elmész, de nem biztos, hogy vissza is jössz – okoskodtam magamban.) Az őr még gúnyosabbra váltott: hogy honnan tudom? Először is a testtartásából, aztán, hogy ősz a haja, de rövid a nadrágja, arról már nem is beszélve, hogy angolul szólított meg. És ha én egy mohamedán hitre áttért hollandus vagyok? – vágtam vissza kikezdetlen logikával. Nos, idáig tartott két szemtelen szemita kedélyesnek is hihető párbeszéde. Vitapartnerem arca váratlanul elkomorult, kissé megemelte géppisztolyát és intett a szemével: tűnés. Újfent meg kellett állapítanom, a fegyver nem tesz jót a zsidók humorérzékének.

Nu, davaj!

Meglepett, sőt megriasztott, milyen könnyen szoktam hozzá az erőszak bármikoriségéhez. A járőrök fürkészését (jaj, most rántja elő a konyhakést a lebernyege alól ez a jószágos palesztin nagymama!) például hamar abbahagytam, nem vigyáztam magamra jobban, mint a római zsebtolvajok vadászterületein vagy a Harlemben ögyelegve. Már fel sem tűnt, hogy az arab taxisor, aki a szállodába vitt Akkóban, az orrom előtt majdnem felpofozta azt a héberül háborgó nőt, akinek a kocsijába egy kereszteződésben ő koccant bele. Egy arra járó, másik arab taxis fékezte meg, „jobb a békekesség” alapon (erre kézmozdulataikból következtettem). Sofőröm láthatóan annyira szégyellte, hogy egy nőnek, mi több, egy zsidó nőnek hatalma lehet fölötte, hogy az út végén nem volt hajlandó pénzt elfogadni tőlem. *Fuck lady* – kiáltotta, és rálépett a gázra. Ez nem egy csendes ország. Akkor sem, amikor épp nem jönnek a rakéták Gaza vagy Libanon felől. Sőt, a hangerő végzetes is lehet. Például amikor egy minaret közelében fagyaltozol, és a legváratlanabb pillanatban megszólal, mit, felüvölt a magnó-müezzin, te meg ijedtedben lenyeled a tölcsért. Istenem, rosszabb, mint az állandó harangzúgás Európában. Az még kevésbé van ínyemre, amikor kisgyerekek táncolva köszöntik a Purimot az iskola előtt, s közben boldogan lengetik az izraeli zászlót. Harci és államvallások, kérlek, lehetőleg kíméljete!

Egész utunkon mindössze egyszer volt igazán okom a félelemre, éspedig Haifában, midőn hétnyolc, jól megtermett, éjfekete hajú, sötét tekin-

tetű suhanc között kellett áthaladnom az utcán. Nick, nem lehetsz ilyen előítéletes – korholtam magam, ahogy közeledtem feléjük, de éreztem, a morális parancs nem csökkenti adrenalinszintemet. Készültem a nemes viadalra. Amikor odaérttem, egyikük unottan megszólalt: *nu, davaj reb-jata, posli*. És fölkerelkedtek az aranyos orosz zsidógyerekek... Azt tudtam, hogy Izrael minden hetedik polgára orosz ajkú, de hogy ebből az következik, hogy ha egy szkinhed küllemű alkalmazottat az áruházban arról kérdezel angolul, majd németül, majd kínodban magyarul is, merre a kijárat, végül Tolsztoj nyelvén igazít útba, nos, erre ajánlatos felkészülni. Hadrovics és Gáldi urak, köszönöm. Arra még keresem a választ, hogy az a körülmény, miszerint Izraelben az embert úton-útfélen félrelökik, vajon szintén az orosz zsidók szorgalmas alijázásának köszönhető, vagy inkább a mózesi hagyomány része. Újdonsült ismerősöm, Polina, aki egyenesen Jekatyerinburgból érkezett élettársnak Tel-Avivba, és szappanoperákat ír az egyik orosz tévécsatornának, mindenesetre otthon érzi magát. Én meg annak örülök, hogy szövicc ritkán vész kárba. Egy időben ugyanis a szovjet antiszemiták *tyelavigyenyija*-nak hívták a moszkvai televíziót.

Furcsamód talán épp az orosz jelenlét az oka, hogy nem volt teljesen idegen az izraeli táj. Nem tehetek róla, asszimilánsra neveltek, a vallást már nagyszüleim elhagyták, még az ünnepeket se ülték meg, papám meg úgy jött haza Ukrajnából, hogy csak zsidókkal ne legyen összezárva soha az ember, de ezeken a tradíciókon esetleg túl tudtam volna tenni magam, ha ismerem a helyi nyelveket. Miután se arabusul, se új-, illetve óhéberül nem olvasok, és még a számokat sem tudom megnevezni, életemben először éreztem a saját bőrömön, mekkora szívás analfabétának lenni. Igazán választhatták volna a zsidók a jiddist államnyelvnek, mint Birobidzsánban. Kiszolgáltatottságomat a hébermagyar továbbfejlesztésével igyekeztem enyhíteni. Jóllehet emlékeztem a szegény zsidó síbajnok ódájának néhány motívumára, melyet még szüleimtől tanultam (se jó síhó, se sílécim, se sídeszkáim stb.), ám egyszemélyes nyelvújító mozgalmam tök véletlenül indult. Elkapott az eső az utcán, én pedig szerzőnéhez fordultam segítségért: vizes a hajam, nálad van a sálam? Ezt hallva három, előttünk haladó gyalogos

is hátrafordult. Csak tudnám, minek értették. Rögvest vérszemet kaptam. Rájöttem ugyanis, hogy a „bármi” és a „bárhova” mindig bejön, az „unom a hájam” se rossz, ha „ch”-ként ejtjük a „h”-t, és az otthonosság érzetét keltheti a héber beszélőben „a kád is naftalinos” gyakori magyar szófordulata is. Az „El Al él!” felkiáltással – úgy érzem – még kísérleteznem kell.

Gerilla-kert

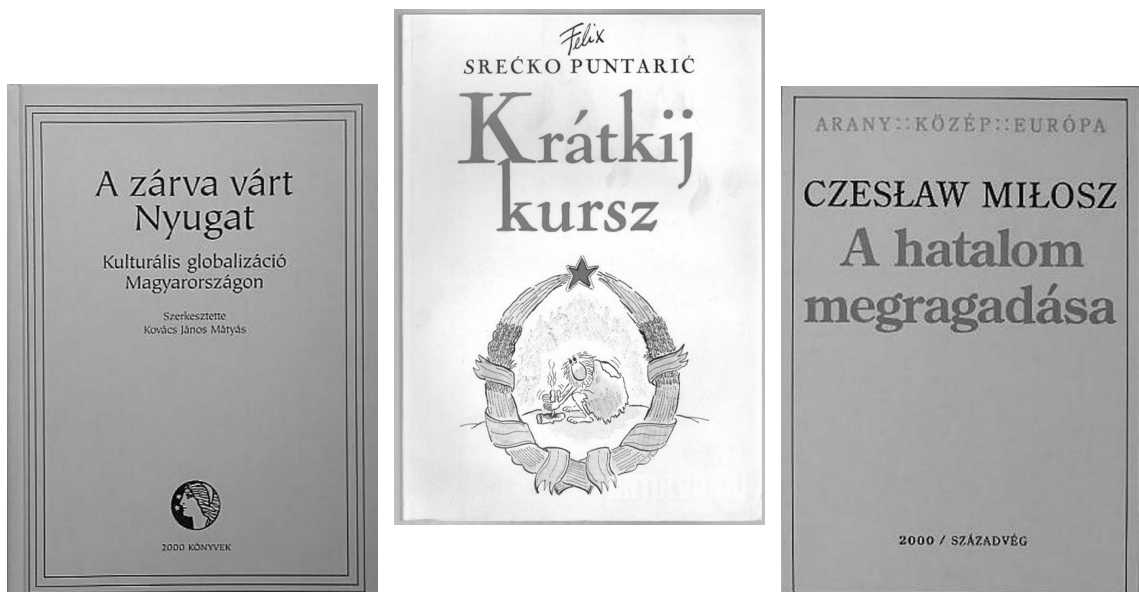
E blódlire nagy szükségem volt a Szentföldön, hogy elviseljem a hely tökéletes abszurditását: a fekete bőrű szélhámost, aki jegyet vetetett velünk saját magától az akkói mecsetben, a *Via Dolorosa*-n röhgicsélő zarándokokat, a Siratófalnál egymást csúfoló híveket, amikor valaki elvétí az ima szövegét, vagy a három („mi, kérem, nem vagyunk zsidók”) magyart – velük a jeruzsálemi bazárban találkoztunk –, akik rendszeresen járnak Izraelbe, hogy katonai raktárakban dolgozzanak segédmunkásként. Mindez eltörpül a zsidó fiatalok némelyikének legújabb ötlete mellett, bízom benne, hogy nem lesz divat belőle. Ők azt találták ki, hogy nagyszüleik koncentrációs tábori számát tetováltatják magukra, ne kérdezd, nyájas olvasó, miért. Mindenesetre ezt hallva sikerült első holokauszt-álmom beszereznem („mint aki a sínek közé esett –, vad panoráma, rémes élvezet –”), már ezért érdemes volt útra kelnem.

Azt hiszem, lassan alig marad más választásom,

mint kertem művelése Duna-menti nyaralónkban. Szerzőnével nemrég ültettünk ki néhány bokrot a folyó mellé a kerítésünkön kívülre, hogy csinosodjék a gátépítők által kopáron hagyott terület, és – nem mellékesen – ne álljanak oda az autók benzint füstölni, olajat csepegtetni. A besúgók széles hálózatát üzemeltető polgármester már tudta, milyen aljas tervet forgatunk a fejünkben, és jó előre figyelmeztetett arra, hogy egyedül ő hivatott eldönteni, melyek azok a növényfajok, amelyek a falu közterületein szabadon virulhatnak. Szép szavával: amelyek nem tájidegenek. Zöldítési vágyainkat kifejezetten elítélte, ám mi – szomszédaink egyetértésével – dacosan ültettünk, és még két apró, ám vészesen külföldi fügcserjét is becsempésztünk a bokrok közé. Ekkora felségsértés nem érdemel kegyelmet. Távollétünkben a polgármester mind egy szálíg kirángattatta a csemetéket hű közmunkásaival (szomszédaink ezzel is egyetértettek), köztük azokat is, melyek már az Etelközben is honosak voltak. Nem ültettek semmit a helyükre, most a boltos quadozik, illetve a helyi lovasíjász trappol hült helyükön. Paripája gyanúsan nélkülözi az ősmagyar rasszjegyeket, félek, augusztusban nem engedik be Bugacon a Kurultájra.

Kezdem érteni, mi az a gerillakertészet. Taktikai visszavonulót fújunk. Ültetés helyett – sutytyomban – vetettünk. Egyelőre a földben pihen a mag. Márciusban újra kezdjük.

Bécs, 2016 májusa

Így mulat egy magyar úr...

»Kisasszony! Előfizetek
a 2000-re egészen 2000
december 31-ig! *«

RÉSZLET AZ EGYIK SZERKESZTŐ ÁLMÁBÓL

NEM CSAK CHIC-BŐL OLVASSÁK

*Az úr 4212 forintot fizetett, mert a 2000 egy évre mindössze 468 forint!